

KIPIĆ BOŽICE DIJANE IZ KAMPORA NA OTOKU RABU

MIROSLAV GLAVIČIĆ
Filozofski fakultet u Zadru
Faculty of Philosophy in Zadar

UDK/UDC: 904"652"(497.5):73.032.7
Izvorni znanstveni članak
Original scientific paper

Primljeno : 1998-03-16
Received

U muzejskoj zbirci franjevačkog samostana sv. Eufemije u Kamporu na otoku Rabu čuva se mramorni kipić božice Dijane. Božica je odjevena u kratki potpasani hiton bez rukava, na nogama su joj lovačke čizmice, a na leđima tobolac. Kraj desne noge prikazan je pas. Unatoč oštećenju (nedostaju glava i ruke) navedeni ikonografski elementi zorno pokazuju da se radi o prikazu Artemide/Dijane lovkinja. Taj je prikaz, čiji predložak nastaje u helenizmu, njezin najčešće repliciran prikaz u antičkoj umjetnosti. Kipić s Raba, na kojemu je, kako se zaključuje prema stavu i položaju tijela, božica prikazana u trenutku dok vreba progongjenu divljač, na temelju stilskih osobitosti može se datirati u razdoblje 3. st. Slučajni nalaz kipića potvrđuje je štovanja kulta božice Dijane na otoku Rabu, a istodobno, uz druge sporadične nalaze, potvrđuje i tradiciju kulturnog prostora samostanskog kompleksa sv. Eufemije u Kamporu na otoku Rabu od antike do danas.

U sklopu franjevačkog samostana sv. Eufemije na otoku Rabu nalazi se muzejska zbirka koja sadrži više vrijednih arheoloških izložaka, koji su poznati javnosti, ali neobrađeni i neobjavljeni u stručnoj literaturi. Među tim izlošcima posebno se ističe kipić božice Dijane (T. I., 1.-2.; T. II., 1.-2.). Potankosti o njegovu nalazu nisu poznate, zna se samo da je pronađen godine 1942. pri gradnji ceste u blizini samostana.¹

Skulpturi nedostaju glava i ruke, primjetna su i druga manja oštećenja, ali kratki potpasani hiton, lovačke čizmice, tobolac na leđima i pas jasni su ikonografski elementi koji nedvojbeno ukazuju na rimsku božicu Dijanu prikazanu kao lovkinja. Izrađena je od bijela sitnozrnata mramora čija se provenijencija bez petrografske analize na da ustanoviti. Sačuvana visina statucete iznosi 28,5 cm pa, uzimajući u obzir omjer glave i ljudskog tijela (približno 1:7), pretpostavljamo ukupnu visinu od oko 35 cm. Božica stoji na postamentu veličine 15 x 9,5 x 3 cm.

¹ A. BONIFAČIĆ, 1985, 40.

Tijelo boginje pokriva hiton čiji ne odviše gusti rebrasti nabori odaju prikladnost odjeće (slobodne ruke) i lagano naglašavaju skladnost i konture gornjeg dijela tijela. Od struka naniže potpasani hiton, sežući do koljena, lagano se širi prema dolje s naglašavanjem obruba haljine u visini koljena.

U struku hiton je stegnut, tj. potpasan trakom (ili remenom) koja nije uočljiva jer ju prekriva u struku nabrani hiton. Na prednjoj strani plastično je naglašen i trakasti dio koji se po sredini okomito spušta od struka do donjeg ruba hitona. Mogao bi to biti dio trake kojom je potpasan hiton, a kojega kao da dijeli na dva dijela.

Sa stražnje strane hiton je znatno jednostavniji. Jasno je naznačeno potpasivanje, a samo nekoliko širokih rebrastih nabora u obliku slova "V" daju prikazu plastičnost. Veća je pozornost posvećena izradi plašta, koji, obješen o lijevo rame, pada u nekoliko s dubokim kanelurama naglašenih nabora do dna pokrivajući lijevu stražnju stranu prikaza. Plastičnost se lijepo vidi u pogledu na plašt s lijeve strane prikaza. Plašt potpuno prekriva list lijeve božičine noge, a na desnoj strani list se ne vidi od stijene postavljene tu iz statičkog razloga, ali i zbog dočaravanja ambijenta u prirodi. Stijena koja doseže samo do ruba hitona opaža se i u pogledu s desna. Na leđima je ukoso prema desnom ramenu postavljen tobolac, ali se zbog oštećenja ne vidi način njegova pričvršćivanja niti strijele koje su mogle viriti iz njega.

Lijeva ruka sačuvana je u nadlaktici. Njezin položaj sugerira da je bila ispružena ravno prema dolje (ili je možda malo savijena u laktu) i neznatno odmaknuta od tijela. U njoj je božica vjerojatno držala luk. Desna božičina ruka nedostaje. Na temelju analogija, a na to dijelom asocira i božičin stav, pretpostavljamo da je njezina desna ruka bila savijena u laktu i u pokretu kojim poseže za strijelama u tobolcu na plećima. Zato što je ruka bila odmaknuta od tijela došlo je do njezina loma već u pazuhu.

Ispod obruba hitona proviruju božičina koljena, a vidljive su i potkoljenice. Na nogama su joj lovačke čizmice (*caligae*). Lijeva je noga malo povinuta i u blagom iskoraku prema naprijed tako da je težište na desnoj stajnoj nozi. Takav stav božice s osloncem na desnu nogu pokazuje lagani, ne žustri, pokret tijela ulijevo. Odaje njezinu smirenost, jer ne treba hitro odapeti strijelu prema progonjenoj divljači.

Malo udaljen od desne božičine noge prikazan je pas, njezin vjerni pratitelj u lovu, kako sjedi na stražnjim nogama. Glava mu je znatno oštećena, no čini se da je bila lagano okrenuta ulijevo i s pogledom usmjerenim prema gospodarici. S lijeve božičine stane, budući da nije bilo mjesta na postamentu, nije bilo, inače čestog u ikonografiji Dijane lovkinja, prikaza jelena (košute).

Glava božice, što bi odgovaralo stavu i položaju tijela, bila je, vjerojatno, lagano okrenuta ulijevo s pogledom usmjerenim u pravcu potencijalne žrtve. Na temelju neznatno sačuvanog vrata, osim pretpostaviti da joj je kosa bila podignuta i spletena na tjemenu, ne može se reći više ništa.

Za kipić Dijane iz Kampora koji, kako je već rečeno, pripada tipu Dijane lovkinja prikazane u kratkom hitonu i u stojećem stavu, diljem Carstva nalazimo brojne analogije. Brojni prikazi Dijane lovkinja pokazuju manje ili nešto veće razlike i varijacije u samom prikazu, stavu tijela, odjeći i obući, položaju psa i

drugim sitnijim detaljima koji su ovisili o umjetnikovu doživljaju.² Umjetnik koji je izradio kipić Dijane iz Kampora učinio je to vrlo solidno, ali pri tom nije posvetio veću pozornost izradi detalja (npr. nabori haljine, osobito na leđima, jednostavni su i široki), nema osobite lepršavosti, a rubovi i plohe su ravni. S obzirom na tako primjetnu šablonizaciju kipić Dijane iz Kampora okvirno možemo datirati u razdoblje 3. st.

Opisani Dijanini ikonografski elementi posve su primjereni njezinu kulturnom određenju kao božice lova te kao takva odgovara grčkom shvaćanju Artemide (Agrotera) s kojom je i službeno poistovjeđena na tzv. lektisterniju (*laectisternium*) 339. pr. Kr. Podrijetlo njezina kulta nije riješeno, a čini se da je ona italska božica u čijem je kultu sakupljeno štovanje niza lokalnih božica prirodnih sila pa su joj pridodavana i druga svojstva.³ Bila je tako božica Mjeseca, filozofi su je držali i za božicu svjetlosti pa su i podrijetlo njezina imena dovodili u svezu s imenicom *dies* (dan). Štovana je i kao zaštitnica rađanja, a shodno pojedinom značenju pridodani su joj i određeni epiteti (*Lucifera* - ona koja donosi svjetlost, *Opifera* - ona koja donosi pomoć),⁴ a nazivi su joj bili i u svezi s mjestom štovanja. Najglasovitije Dijanino svetište nalazilo se jugozapadno od Rima u Ariciji kod jezera Nemi koje se zvalo i "Dijanino ogledalo". Po tom svetištu, u kojem je *rex Nemorensis* predvodio okrutan obred u njezinu čast, poznata je kao *Diana Nemorensis*.⁵ U Rimu je bilo znano Dijanino svetište na Aventinu, a poznato je bilo i njezino svetište nedaleko od grada Kapue u Kampaniji na brijegu Tifata, obraslom gustom šumom česmine ili primorskoga hrasta, po kojemu je dobila pridjevnik *Tifatina*. Taj je naziv ("česmovita")⁶ povezuje uz gajeve i šumovita mjesta koja su joj kao božici lova i zaštitnici šuma bila posvećena. Dijana je bila omiljena božica i u drugim dijelovima Carstva. Popularnost joj je varirala, a ovisila je o više čimbenika među kojima se ključnim, uz nazočnost italskoga stanovništva, drži asimiliranje kulta lokalnih i autohtonih božica s Dijanom koje *interpretatio Romana* poprimaju njezine klasične ikonografske forme, odnosno tako ulaze u službeni rimski kult.

Potpunom identifikacijom s Artemidom, Dijana preuzima i njezina ikonografska obilježja pa se u umjetnosti rimskoga doba Dijana prikazuje prema grčkim predlošcima.⁷ U grčkoj umjetnosti postoje dva prikaza Artemide kao lovinje. Nastaju u doba helenizma, a prvi tip, koji je i raniji, a čija je osnovna značajka da je božica prikazana u dugoj haljini (*peplos*) koja seže do stopala (sl. 1.), veže se uz Praksitela, kojemu je prikaz Artemide bio vrlo omiljen.⁸ Za

² LIMC, 1984, II/1, 792-849, II/2, 442-628; E. SIMON, 1990, 56-57, sl. 70-72; C. LANDWEHR, 1993, 38-42, T. 30-36; W. BINSFELD - K. GOETHERT-POLASCHEK - L. SCHWINDEN, 1988, 30-36, T. 12-13.

³ O Dijani: RE, 1903, 325-338; G. WISSOWA, 1971, 247-252; THE ENCYCLOPEDIA OF RELIGION, 1987, 349; E. SIMON, 1990, 51-58. O Artemidi: RE, 1895, 1336-1412; THE ENCYCLOPEDIA OF RELIGION, 1987, 420-421.

⁴ U posvemašnjoj identifikaciji Dijana *Lucifera* odgovarala bi Artemidi Orthiji, a Dijana *Opifera* Artemidi Eklejtiji.

⁵ Okrutni obred koji se održavao u tom svetištu (izazivač je svetom granom ubijao ranijeg svećenika i postajao *rex Nemorensis*) može se dovesti u vezu s Artemidom Tauridskom kojoj su prinošene ljudske žrtve.

⁶ *Tifata* = *illiceta* (RE, 1903, 326).

⁷ O prikazima Artemide u grčkoj umjetnosti: RE, 1895, 1412-1443.

⁸ O Praksitelovim prikazima Artemide usp. M. BIEBER, 1955, 21.

hram Artemide Brauronske na atenskoj Akropoli izradio je Praksitel kip čijom se kopijom drži kip Artemide iz Gabija, koji je sada u Louvru. Drugi je pak kip izradio za hram u Megari. Taj je original često reproduciran, a najboljom kopijom drži se tzv. Dresdenska Artemida. Prikaz Artemide lovkinja u kratkom hitonu nastaje nešto kasnije, a povezuje s djelovanjem kipara Leohara.⁹ Naime, tom se helenističkom kiparu iz druge polovice 4. st. pripisuje kip poznate tzv. Artemide Versajske (danas u Louvru) (sl. 2.), koji u rimskoj umjetnosti postaje glavni predložak za prikaz Dijane lovkinja. Čini se da je taj kip izvorno stajao nasuprot kipu njezina mitskoga brata Apolona, a taj je pak kip u umjetnosti nadasve poznat pod nazivom Apolon Belvederski. Mlada bođica odjevena je u dvostruko potpasani kratki hiton bez rukava, a uzlepršanost odjeće naglašava žustrinu pokreta dok poseže desnom rukom za strijelom u tobolcu na leđima. Taj trenutak pokazuje i iskorak lijevom nogom na kojoj je težište. U lijevoj ruci vjerojatno joj je bio luk. Uz nogu prvotno je bio prikazan pas, a jelen je, prema interpretaciji M. Bieber, samo njegov kasniji nadomjestak.

Sl. 1. Artemida iz Gabija.

Fig. 1. Artemis from Gabium.

Diljem Carstva, budući da je tzv. Versajski tip Dijane najčešći repliciran njezin prikaz u umjetnosti rimskoga doba, nalazimo brojne potvrde toga prikaza u skulpturi, brončanoj plastici i na reljefima. Na žalost, na prostoru rimske pokrajine Dalmacije Dijanini su prikazi vrlo rijetki. Poznato je svega nekoliko prikaza u skulpturi, ali tu se radi o ikonografskim prikazima grčke Artemide, a ne rimske Dijane, bez obzira na posvemašnju identifikaciju tih dviju bođica. Iz Salone potječe ulomak kipa tzv. Artemide Efeške,¹⁰ a na forumu Klaudijeve veteranske kolonije *Aequum* (Čiduk) pronađena je mramorna skulptura Artemide Hekate.¹¹

Na dva staklena privjeska koji se nalaze u Arheološkom muzeju u Splitu prikazana je ženska figura odjevena u dugu haljinu, u rukama su joj baklje, a sa

⁹ M. BIEBER, 1955, 62, sl. 200 i 201.

¹⁰ M. ABRAMIĆ, 1952, 315. Zanimljivo je da se lik Artemide Hekate nalazi na reversima novca ilirskoga vladara Baleja (J. BRUNŠMID, 1898, 76-86, T. VI-VII).

¹¹ Bođica, odjevena u peplos ispod kojega je dugi hiton, u obje ruke drži po jednu baklju, a iza ramena strše višci mjesječeva srpa (M. ABRAMIĆ, 1952, 317-321). Baklje i polumjesec zorno pokazuju izjednačavanje Artemide s mjesječevom bođicom Hekatom, a ne, kako je zaključio M. Abramić, s ilirskom bođicom Thanom.

Sl. 2. Artemida iz Versaillesa.

Fig. 2. Artemis from Versailles.

ljeno objašnjenje, a analiza tijekom toga složenoga procesa kulturnog sinkretizma tražila bi znatno precizniju i širu elaboraciju. Slično se može reći i za delmatskoga Silvana koji *interpretatione Graeca* postaje Pan, a *interpretatione Romana* Silvan koji pri tom zadržava ikonografska obilježja grčkoga Pana.

Specifičnom ruralnom okruženju u kojem su nastali primjerena je i lošija, ponekad i primitivna, kvaliteta izrade tih reljefa, a poneki su samo, poput reljefa Dijane iz okolice Imotskoga, kojega je izradio majstor *Maximinus*,¹⁵ na višoj zanatskoj razini. Rustičnost izrade na kojima je Dijana prikazana u društvu s drugim božanstvima (Silvan, nimfe, Merkur), na nekim reljefima primjetna lokalna ikonografska shema (ilirska nošnja i marama),¹⁶ dovode do zaključka da te prikaze

strana po jedna košuta. Tu je Artemida prikazana kao vladarica zvijeri i božica mjeseca.¹²

Figurica iz Podstrane (*Pituntinum*), prema dostupnoj literaturi, jedini mi je poznati prikaz Dijane lovkinja u brončanoj plastici s prostora rimske pokrajine Dalmacije.¹³

Posebno su zanimljivi zajednički prikazi Silvana i Dijane na kulturnim reljefima s prostora Delmata.¹⁴ Na tim reljefima Dijanina ikonografska shema najčešće odgovara tradicionalnim grčko-rimskim prikazima Artemide/Dijane lovkinja, tj. odjevena je u kratki hiton, na nogama su joj lovačke čizmice, u ruci drži luk, a na leđima tobolac. Pojava kulturnih reljefa s prikazom Dijane u ruralnim sredinama udaljenim od antičkih središta objašnjava se izjednačavanjem autohtone božice šuma i polja, koja vlada i divljim životinjama, najprije s grčkom Artemidom (*interpretatio Graeca*), da bi procesom romanizacije i ikonografijom i imenom bila poistovjećena s rimskom Dijanom (*interpretatio Romana*). To je vrlo pojednostavljeno

¹² N. CAMBI, 1980, 91-93.

¹³ J. ŽANIĆ-PROTIĆ, 1988, 24.

¹⁴ D. RENDIĆ-MIOČEVIĆ, 1955, 28-34.

¹⁵ D. RENDIĆ-MIOČEVIĆ, 1967, 339-356.

¹⁶ Na reljefima iz Opačica prikazana božica potpuno odudara od klasične ikonografske sheme Dijane/Artemide. Božica je prikazana s uzdignutim rukama u kojima drži grane, odjevena je u domaću nošnju s kratkom zvonolikom haljinom, glava joj je prekrivena maramom, a kao pratiteljice pojavljuju se dvije ženske osobe.

ne možemo pripisati službenom rimskom kultu, nego autohtonim kulturnim tradicijama koje su u sinkretizmu s Dijanom sadržajno i ikonografski uspješno ukljopljene u njega. Ostaje nepoznanica koliko je tu bilo pravih dodirnih točaka, a koliko samo sličnosti koje su dovele do te kultne simbioze.

Sačuvani dio mramorne statuete Dijane iz Siska prostorno je i ikonografski, kada je riječ o skulpturi, najbliži primjerak Dijane lovkinje statueti iz Kampora.¹⁷ Statueta iz Siska pripada tipu Dijane lovkinje u žustrom pokretu, tj. pripada ranije spomenutu tipu tzv. Versajske Dijane (Dijana iz Versaillesa), a od mnogobrojnih sličnih prikaza razlikuje se po prikazanoj oko struka božice ovijenoj lavljoj koži. Datira se u razdoblje oko kraja 1. ili početka 2. st.

Sudeći prema malobrojnim likovnim prikazima božice Dijane, mogli bismo zaključiti da na prostoru rimske pokrajine Dalmacije (osim na dijelu delmatskog prostora) kult božice Dijane i nije bio osobito popularan.¹⁸ No kartu rasprostranjenosti štovanja Dijanina kulta upotpunjuju njoj učinjeni posvetni natpisi, tj. epigrafički (posvetnim natpisima) posvjedočeno je njezino štovanje u rimskodobnim naseljima na obali i bližem zaleđu (*Senia, Scardona, Promona, Varvaria, Bigeste, Novae, Aequum, Tilurium, Salona, Issa, Narona, Epidaurum, Doclea*), ali i duboko u unutrašnjosti pokrajine poput područja Srebrenice.¹⁹ Njezino ime gdje gdje prate pridjevci *Augusta, Conservatrix, Silvestra, Nemorensis, Candaviensis*, koji je ponajviše definiraju kao rimsku božicu, a tome u prilog idu i imena dedikanata. Ipak u pojedinim slučajevima treba biti oprezan pa bi u tom smislu bilo zanimljivo učiniti detaljniju epigrafičku i onomastičku analizu.

Posvetni natpisi božici Dijani pokazuju da je njezin kult u rimskoj pokrajini Dalmaciji bio rasprostranjen, a to treba potvrditi novim istraživanjima i registriranjem epigrafičkih i likovnih potvrda njezina štovanja.

Na Peutingerovoj karti na rtu današnjeg Marjanskog poluotoka koji zatvara Salonitanski zaljev ucrtana je zgrada kod koje je natpis *ad Dianam*.²⁰ Arheološkim istraživanjem otkrivena je južno od crkvice sv. Jurja mala građevina pravokutnog tlocrta koja se drži Dijaninim hramom.²¹

Velika je šteta što o arheološkom kontekstu nalaza kipića Dijane iz Kampora ne znamo ništa, odnosno je li išta ukazivalo na postojanje njezina svetišta, jer samo izolirani nalaz kipića to ne mora podrazumijevati. Mislim da se s postojanjem svetišta u neposrednoj blizini ili na mjestu današnjega samostana sv. Eufemije ipak mora ozbiljno računati, jer postoji više elemenata koji osnažuju tu pretpostavku.²² To su smještaj, vegetacija i kulturna tradicija prostora koja,

¹⁷ A. RENDIĆ-MIOČEVIĆ, 1981, 73-84. Iz Siska potječe i minijatura brončana kompozicija na kojoj je Dijana prikazana kao gospodarica životinja i kao božanstvo koje širi svjetlost, a tu je došlo i do drugih oblika kulturnog sinkretizma (A. RENDIĆ-MIOČEVIĆ, 1986, 187-201).

¹⁸ Pregledno o kultu Dijane na našim prostorima: R. MARIĆ, 1933, 57-58; M. ZANINOVIĆ, 1982, 43-52; J. MEDINI, 1984, 17-26.

¹⁹ *CIL* III, 1772, 1773, 1936, 3074, 3156, 8298, 8376, 8483, 8509, 8660, 9828, 9881, 12665, 12723, 13199, 13200; *ILJug* II, br. 736, 918 i 928; *ILJug* III, br. 1523, 1820 i 2822; R. MARIĆ, 1933, 57; M. SUIĆ, 1952, 247-248; M. ZANINOVIĆ, 1982, 43-44.

²⁰ *RE*, 1903, 339.

²¹ T. MARASOVIĆ - J. MARASOVIĆ, 1959, 122-133.

²² Pokušaj ubikacije Dijanina svetišta, koje nije moralo biti veliko ili je bilo privatnog karaktera, ne znači *a priori* odhacivanje mogućnosti da se doista radi samo o slučajnom nalazu.

zanemarimo li nalaz Dijanina kipića, traje od starokršćanskog razdoblja sve do danas.

Samostanski kompleks sv. Eufemije nalazi se na niskom brežuljku uz more pri dnu zaljeva Svete Eufemije (oko 3 km sjeverozapadno od grada Raba) na prijelazu u Kamporsku dragu koja završava poluotočićem Kaštelina. Na Kaštelini je dokumentirano željeznodobno naselje gradinskoga tipa,²³ a ostaci masivnih zidova, podnice cisterni, raznobojne kockice podnih mozaika²⁴ i ulomci keramike kazuju da se na samom rtu Kašteline nalazila kasnoantička utvrda.²⁵ U podnožju Kašteline nalazi se lokalitet Miral gdje su pronađeni grobovi "ogradeni ciglama", a u njima novčići i drugi predmeti.²⁶ Posebno je značajno da od tuda potječu, prema kazivanju fra Makse Vlašića,²⁷ tri ulomka nadgrobnih portretnih stela koji se čuvaju u muzejskoj zbirci. Dakle, prostor oko Kašteline, a svakako da se to odnosi i na prostor Kamporske drage s plodnim poljima i vinogradima, bio je naseljen i u rimsko doba, a na prikladnim mjestima uz obalu slikovitih uvala valja računati i s postojanjem imanja ladanjskoga i gospodarstvenoga karaktera²⁸ imućnijih obitelji municipija Arbe koje su, sudeći prema gentilicijima (npr. *Baebius*, *Remmius*, *Octavius*) i imenima zabilježenim na rapskim natpisima (npr. *Oplus*, *Opiavus*, *Malavicus*) pripadali domaćoj romaniziranoj aristokraciji čije članove nalazimo među municipalnim dužnosnicima²⁹ koji i dalje zadržavaju vlast koju su njihovi preci imali u sklopu peregrinskih zajednica, a koje pak nastavljaju život u rimsko doba. Takva zajednica jamačno je postojala na prostoru čije je središte bilo na Kaštelini. U nemirno doba kasne antike, uz druge strateške razloge, ta je utvrda trebala pružiti onakvu sigurnost kakvu su stanovnicima municipija Arbe jamčili čvrsti bedemi sagrađeni još za Oktavijana.

O municipiju Arbi, osim zaključka da je imao sve značajke cvatućega rimskodobnoga grada, ne bih ovom prilikom raspravljao. Za ovu temu značajnija je konstatacija da se možebitno Dijanino svetište nalazilo uz prirodni put koji vodi od municipija prema Kaštelini.

²³ Š. BATOVIĆ, 1987, 157.

²⁴ Nekoliko nešto većih ulomaka mozaičnog poda s Kašteline izloženo je u muzejskoj zbirci franjevačkog samostana sv. Eufemije u Kamporu.

²⁵ Z. BRUSIĆ, 1989, 112

²⁶ V. BRUSIĆ, 1925, 176-177.

²⁷ Pri obilasku arheoloških lokaliteta na otoku Rabu posjetio sam s prof. Antom Glavičićem 22. srpnja 1996. muzejsku zbirku franjevačkog samostana sv. Eufemije. Srdačno nas je dočekao fra Makso Vlašić kojemu se na susretljivosti i svim relevantnim podatcima koje nam je o izlošcima u zbirci propćio i ovoga puta najljepše zahvaljujem.

²⁸ Na otoku Rabu poznato je nekoliko takvih arheoloških lokaliteta. Jedna *villa rustica* nalazi se na poluotoku Loparu na lokalitetu Punta Zidine. Sve potrebne obavijesti o lokalitetu i nalazima kazala nam je prof. Mirjana Legac, kojoj se stoga najljepše zahvaljujem. Na Punt Zidine zidovima je oblikovano 5 terasa koje se pružaju do mora. Zidovi, danas sačuvani u dužinu 10 m i u visinu 1,5-1,8 m, rađeni su u gotovo pravilnoj tehnici vodoravnog uslojavanja brižljivo izrađenog kvadratnog kamena, ravnih rubova i zaravnjana lica (*opus quadratum*) i to tako da istodobno služe kao podzid gornje terase i stražnji zid objekta na nižoj terasi (debljina 0,5 m). Gusta šmrika i u neposrednoj blizini ograđeno odmaralište slovenske "Biotehne" onemogućili su detaljniji vizualni pregled okolnog prostora, no pouzdano se može zaključiti da se na Punt Zidini, iznad istoimene uvale i u blizini izvora vode, nalazila *villa rustica* koju bi valjalo sustavno istražiti.

²⁹ J. MEDINI, 1974, 38.

- LANDWEHR, C., 1993. - Christa Landwehr, *Die römischen Skulpturen von Caesarea Mauretaniae*, Denkmäler aus Stein und Bronze, I, Idealplastik, Berlin.
- LEKSIKON ikonografije, liturgike i simbolike zapadnog kršćanstva, urednik Anđelko Badurina, Zagreb, 1979.
- LIMC, 1984. - *Artemis/Diana*, II/1, II/2.
- MARASOVIĆ, T. - MARASOVIĆ, J., 1959. - Tomislav Marasović - Jerko Marasović, Antički Dijanin hram i ranosrednjovjekovna crkva sv. Jurja na rtu Marjana, *VAHD*, 61, 122-133.
- MARIĆ, R., 1933. - Rastislav Marić, *Antički kultovi u našoj zemlji*, Beograd.
- MEDINI, J., 1974. - Julijan Medini, Ordines decurionum Liburniae, *RFFZd*, 12(5), 27-56.
- MEDINI, J., 1984. - Julijan Medini, Prilog poznavanju i tumačenju ikonografije božice Dijane u Iliriku, *RFFZd*, 23(10), 17-26.
- MEDINI, J., 1987. - Julijan Medini, Gradski zid i pitanje urbanog areala antičkog Raba, *Rapski zbornik*, Zagreb, 171-174.
- NEDVED, B., 1989. - Branka Nedved, Felix Arba, *Izdanja HAD*, 13, 29-44.
- RE, 1903. - *Diana*, V, 1, 325-338.
- RENDIĆ-MIOČEVIĆ, A., 1981. - Ante Rendić-Miočević, Mramorna statua Dijane iz Siska, *VAMZ*, 14, 73-84.
- RENDIĆ-MIOČEVIĆ, A., 1986. - Ante Rendić-Miočević, Minijsaturna brončana kompozicija s likom Dijane iz Siska, *VAMZ*, 19, 187-201.
- RENDIĆ-MIOČEVIĆ, D., 1955. - Duje Rendić-Miočević, Ilirske predstave Silvana na kulturnim slikama s područja Delmata, *GZM*, 10, 5-40.
- RENDIĆ-MIOČEVIĆ, D., 1967. - Duje Rendić-Miočević, Dva antička signirana reljefa iz radionice majstora Maksimina, *ARR*, 4-5, 339-356.
- SIMON, E., 1990. - Erika Simon, *Die Götter der Römer*, München.
- SUIĆ, M., 1952. - Mate Suić, Novi natpisi iz sjeverne Dalmacije, *VAHD*, 53, 233-248.
- WISSOWA, G., 1971. - Georg Wissowa, *Religion und Kultus des Römer*, München.
- ZANINOVIĆ, M., 1982. - Marin Zaninović, Kult božice Dijane u Seniji, *SZ*, 9, 43-52.
- ŽANIĆ-PROTIĆ, J., 1988. - Jasna Žanić-Protić, Antička brončana plastika iz Arheološkog muzeja u Splitu, I, *VAHD*, 81, 21-31.

Miroslav Glavićić: THE STATUETTE OF THE GODDESS DIANA FROM KAMPOR
ON THE ISLAND OF RAB

S u m m a r y

The museum collection of the Franciscan monastery of Saint Euphemia in Kampor on the island of Rab safeguards the marble statuette of the goddess Diana. The goddess is dressed in a short belted chiton without sleeves, with hunting boots on her legs and a quiver on her back. A dog lies next to her right leg. In spite of damages (there is no head or hands) the iconographic elements mentioned above clearly indicate that it is a representation of Artemida/Diana the huntress. This representation, whose model dates back to Hellenistic times, is the most frequent representation of the goddess in Antique art. On the basis of stylistic features, the statuette from Rab, which shows the goddess, according to the attitude and the position of the body, at the moment of lurking for fleeing wildlife, can be dated to the beginning of the 3rd century. The accidental finding of the statuette confirms the celebration of the cult of the goddess Diana on the island of Rab and, at the same time, alongside other sporadic findings, attests to the tradition of the cult site of today's monastery of Saint Euphemia in Kampor on the island of Rab from Antiquity to our own days.

1

2

T. I. Rab, Kampur, muzejska zbirka franjevačkog samostana sv. Eufemije - kipić božice Dijane, pogled sprijeda (1) i straga (2).

T. I. Rab, Kampur, the museum collection of the Franciscan monastery of Saint Euphemia - the statuette of the goddess Diana, seen from the front (1) and from the back (2).

T. II. Rab, Kampur, muzejska zbirka franjevačkog samostana sv. Eufemije - kipić božice Dijane, lijeva (1) i desna strana (2).

T. II. Rab, Kampur, the museum collection of the Franciscan monastery of Saint Euphemia - the statuette of the goddess Diana, the left (1) and the right side (2).